

OGRANICZENIE PRAW PACJENTA W CZASIE EPIDEMII SARS-COV-2 – CZYM SIĘ KIEROWAĆ?

1. INFORMACJE WSTĘPNE

Zgodnie z art. 5 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta: *„Kierownik podmiotu udzielającego świadczeń zdrowotnych lub upoważniony przez niego lekarz może ograniczyć korzystanie z praw pacjenta w przypadku wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne pacjentów”*.

Art. 5 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta stanowi podstawę wprowadzenia ograniczeń (nie zakazów) w korzystaniu przez pacjentów z praw przewidzianych w niniejszej ustawie.

Ograniczenie praw pacjenta może zostać dokonane jedynie w określonych sytuacjach, tj.:

- (i) wystąpiło zagrożenie epidemiczne;
- (ii) przemawia za tym bezpieczeństwo zdrowotne pacjentów;
- (iii) przemawiają za tym możliwości organizacyjne podmiotu leczniczego – jedynie w odniesieniu do prawa pacjenta do kontaktu z innymi osobami.

Od dnia 14 marca 2020 r. na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej został ogłoszony stan zagrożenia epidemicznego w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2¹. Następnie w okresie od dnia 20 marca 2020 r. do odwołania na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej został ogłoszony stan epidemii w związku z zakażeniami wirusem SARS-CoV-2².

Z uwagi na trwającą epidemię SARS-CoV-2 podmioty lecznicze często podejmują decyzję o ograniczeniu/wstrzymaniu odwiedzin chorych. Z tego powodu dalsza część dokumentu szczegółowo odnosi się do niniejszego zagadnienia.

2. OGRANICZENIE OSOBISTEGO KONTAKTU PACJENTA Z INNYMI OSOBAMI

2.1. Podstawa prawna ograniczeń

Art. 33 ust. 1 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta ustanawia prawo pacjenta do kontaktu z innymi osobami. Prawo to **może zostać ograniczone** na podstawie art. 5 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta.

Prawo do kontaktu z innymi osobami może być realizowane poprzez: *„kontakt osobisty, telefoniczny lub korespondencyjny z innymi osobami”*. Ustawodawca używa spójnika „lub”, co należy rozumieć w ten sposób, że nie jest konieczne, by określonej sytuacji, dostępne były wszystkie sposoby kontaktu. Jeżeli pacjent może kontaktować się z innymi osobami telefonicznie lub korespondencyjnie, nie można mówić o pozbawieniu pacjenta prawa do kontaktu z innymi osobami. Wstrzymanie odwiedzin chorych w szpitalach stanowi wówczas ograniczenie prawa pacjenta do kontaktu z innymi osobami.

¹ Rozporządzenie ministra zdrowia z dnia 13 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu zagrożenia epidemicznego (Dz.U. z 2020 r. poz. 433)

² Rozporządzenie ministra zdrowia z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie ogłoszenia na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej stanu epidemii (Dz.U. z 2020 r. poz. 491)

Wstrzymanie odwiedzin chorych w szpitalach powinno mieć charakter czasowy. Stopniowo powinny być ustalane zasady osobistego kontaktu (np. określone osoby, w określonej porze dnia).

2.2. Uzasadnienie

Za przedstawioną wyżej interpretacją art. 5 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta przemawiają następujące stanowiska:

- (i) **Komentarze do art. 5 ustawy:** „Korzystanie z wymienionych uprawnień może ograniczyć kierownik zakładu lub upoważniony przezeń lekarz w razie wystąpienia zagrożenia epidemicznego, ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne pacjentów, a w odniesieniu do kontaktów z osobami z zewnątrz, także ze względu na możliwości organizacyjne zakładu (art. 5). Zastrzeżenie to pozwala na narzucenie porządku odwiedzin, a w razie potrzeby na czasowe wyłączenie ich dopuszczalności.”³
- (ii) **Wytyczne zespołu konsultantów⁴:** „Odwiedziny chorych są zabronione. Pacjent powinien mieć możliwość dostępu do urządzeń elektronicznych umożliwiających zdalny kontakt z rodziną.”⁵
- (iii) **Zalecenia strony publicznej⁶:** „W celu minimalizacji ryzyka transmisji koronawirusa należy zracjonalizować wszelkie kontakty pacjentów objętych opieką geriatryczną i długoterminową, zarówno w warunkach stacjonarnych, jak i domowych. Ten cel może być osiągnięty poprzez:
  - 1) Ograniczenie odwiedzin pacjentów pozostających pod opieką domową przez członków ich rodzin i znajomych oraz personel medyczny do niezbędnego minimum oraz **całkowite wstrzymanie odwiedzin gości u pacjentów w zakładach stacjonarnych, przechodząc na system zdalny – komunikatory i spotkania z użyciem właściwych aplikacji w systemach informacyjnych**.”⁷
- (iv) **Rzecznik Praw Pacjenta:** „Art. 5, o którym wspominałem, mówi, że w sytuacji pandemii można ograniczyć niektóre prawa pacjenta. Jednym z nich jest możliwość kontaktu z pacjentem w szpitalu. Ograniczenia zostały wprowadzone, by zmniejszyć rozprzestrzenianie się koronawirusa, zwłaszcza w szpitalach. Powinno to jednak być ograniczenie, a nie całkowity zakaz. **Kierownicy placówek powinni np. ułatwiać pacjentom kontakt telefoniczny z bliskimi, przekazywać rodzinom informacje przez**

³ P. Konieczniak, 4.2.7.5. Prawa pacjenta w zakresie kontaktów z innymi osobami [w:] System Prawa Medycznego. Tom II. Część 1. Regulacja prawna czynności medycznych, red. M. Boratyńska, P. Konieczniak, E. Zielińska, Warszawa 2019.

⁴ Wytyczne zespołu konsultantów w dziedzinie pielęgniarstwa epidemiologicznego w zakresie działań mających na celu zaobieganie rozprzestrzenianiu się zakażeń SARS-COV-2 w środowisku szpitalnym

⁵ <https://www.gov.pl/web/zdrowie/wytyczne-dla-poszczegolnych-zakresow-i-rodzajow-swadczen>, dostęp na: 23.08.2021 r.

⁶ Zalecenia dotyczące organizacji procesu udzielania świadczeń pielęgnacyjnych i opiekuńczych w ramach opieki długoterminowej w związku ze stanem epidemii i ryzykiem zakażeń SARS-CoV-2 i zachorowań na COVID-19

⁷ <https://www.gov.pl/web/zdrowie/wytyczne-dla-poszczegolnych-zakresow-i-rodzajow-swadczen>, dostęp na: 23.08.2021 r.

telefon, jak również – w miarę możliwości – umożliwiać wizyty osobiste, zapewniając środki ochrony osobistej, stosując reżim sanitarny, do którego osoby odwiedzające mają obowiązek się stosować.”⁸

- (v) **Rzecznik Praw Obywatelskich:** „Zgodnie z ustawą o prawach pacjenta i rzeczniku praw pacjenta, kierownik podmiotu udzielającego świadczeń zdrowotnych lub upoważniony przez niego lekarz może ograniczyć korzystanie z praw pacjenta w przypadku wystąpienia zagrożenia epidemicznego lub ze względu na bezpieczeństwo zdrowotne pacjentów (§ 5). Na tej podstawie – w związku z epidemią - dyrektorzy szpitali podejmują decyzję o **ograniczeniu lub całkowitym zakazie odwiedzin.**”⁹

3. OGRANICZENIE OSOBISTEGO KONTAKTU PACJENTA DO OSÓB ZASZCZEPIONYCH

Wprowadzenie zasady, że pacjenci mogą być odwiedzani wyłącznie przez osoby zaszczepione przeciwko SARS-CoV-2 stanowi ograniczenie praw pacjenta, co jest zgodne z art. 5 ustawy o prawach pacjenta i Rzeczniku Praw Pacjenta. Powodem takiego ograniczenia są względy wymienione w przywołanym przepisie, tj. wystąpienia zagrożenia epidemicznego oraz bezpieczeństwo zdrowotne pacjentów.

W przypadku niniejszego ograniczenia prawo pacjenta do kontaktu z innymi osobami powinno być realizowane przez kontakt telefoniczny i korespondencyjny.

4. PODSTAWA PRZETWARZANIA DANYCH OSOBOWYCH

Podmioty lecznicze są obowiązane do przetwarzania danych osobowych, w tym danych wrażliwych, wyłącznie na podstawie prawnej zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/we (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) z dnia 27 kwietnia 2016 r. (DZ.URZ.U.E.L nr 119, str. 1).

Podmioty lecznicze nie powinny przetwarzać danych osobowych bez podstawy prawnej. Podmioty lecznicze w takich sytuacjach nie powinny pozyskiwać danych osobowych i prowadzić ich weryfikacji.

⁸ <https://www.gov.pl/web/rpp/do-rzeczy-rzecznik-praw-pacjenta-prawa-pacjenta-w-okresie-covid-19-zostaly-ograniczone>, dostęp na: 23.08.2021 r.

⁹ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/zakaz-odwiedzin-chorego-w-szpitalu-korogawirus-faq>, dostęp na: 23.08.2021 r.